

Departement Leefmilieu, Natuur
en Energie
Afdeling Milieu-, Natuur- en
Energiebeleid
Dienst MER, t.a.v. Dhr. Pascal
Van Ghelue en Mevr. Liesbeth
Lelieur
Koning Albert II-laan 20 bus 8
1000 Brussel

maud.raman@inbo.be

02/528 89 00

04/10/2007

Advies project-MER - Leie: Beveliging van woningen in
de Latemse meersen tegen overstromingen (Sint-
Martens-Latem)

Uw kenmerk:
LNE/MER/PRO023
6/07
Ons kenmerk:
INBO.A.2007.180

Geachte,

Hierbij vindt u het advies bij het project-MER – Leie: Beveliging van woningen in de Latemse meersen tegen overstromingen (Sint-Martens-Latem).

We hebben volgende opmerkingen betreffende de inhoud van het dossier:

Algemene opmerkingen

1. In het **maximaal scenario** worden gedeelten van het VEN-gebied nog meer afgescheiden van het grote geheel vnl. door verhoging van het wegdek van de Baarle-Frankrijkstraat. **Het gebied wordt versnipperd en er is geen vrije doorstroming meer van overstromend water.** Gedeelten van het VEN-gebied worden mee opgenomen in clusters waar het hoofdaccent op wonen zal gelegd worden. Vanuit natuur streven we ernaar om versnippering van de Leievallei zoveel mogelijk tegen te gaan en de Leievallei zoveel mogelijk te vrijwaren. De open meersencomplexen zouden structureel gevrijwaard moeten blijven. Er wordt gestreefd naar het behoud van de natuurlijke processen (zoals overstroming, waterstagnatie, kwel, trekvogelroute,...) in de meersencomplexen en het behoud van lokale overgangen naar biotoopverrijkende en ecologisch daarvan afwijkende donken, rivierduinen en kouters. Bebouwing en daarbij horende vertuining en infrastructuurverbeterende werken zou zoveel mogelijk buiten het VEN-gebied moeten gesitueerd worden¹.

2. **De voorgestelde werken in natuurgebied zijn in strijd met de voorschriften van het gewestplan.** Enkel een planologisch initiatief dat de bestemming natuurgebied wijzigt kan de uitvoering mogelijk maken. Dit zal dus pas kunnen nagegaan worden op het ogenblik dat het RUP voor zonevreemde woningen en het GRUP voor het nederzettingsfragment Baarle-Frankrijk definitief goedgekeurd is.

3. Bij de bespreking van het decreet natuurbehoud is een expliciete vermelding van artikel 26 bis (**natuurtoets voor de gebieden van het VEN**) vereist. I.v.m. de toepassing van art. 26bis vermelden we dat een project dat onvermijdbare en onherstelbare schade kan veroorzaken, enkel bij afwezigheid van een alternatief toch kan worden toegestaan om dwingende redenen van groot openbaar belang. De juridische betekenis van het begrip "onvermijdbare schade" is: d.i. de schade die onvermijdelijk voortvloeit uit een activiteit of ingreep. Anders gezegd: schade die men hoe dan ook zal veroorzaken, op welke wijze men de activiteit of ingreep ook uitvoert. Ook de relevante bepalingen (artikelen 5 t.e.m. 7 en 32 t.e.m. 44) van het Besluit van 21 november 2003 van de Vlaamse regering houdende maatregelen ter uitvoering van het gebiedsgericht natuurbeleid dienen vermeld te worden.
 In het *maximaal scenario* is er schade:
 - a. vermindering van het overstromingsgebied;
 - b. versnippering van het VEN-gebied met de typische eigenschappen van de open meersencomplexen;
 - c. schade ten gevolge van vergraving: de graslandvegetatie die zich na vergraving zal herstellen kan minder waardevol zijn dan de actuele vegetaties: 'soortenrijk permanent grasland' of 'dotterbloemgrasland';
 - d. mogelijke schade in actueel waardevolle vegetaties ten gevolge van een ander overstromingsregime.
 In het *minimaal scenario* is er schade:
 - a. vermindering van het overstromingsgebied;
 - b. schade ten gevolge van vergraving: kan mits de opgesomde milderende maatregelen zoals vermeld in het ontwerp-MER beperkt worden tot een smalle strook van 75 m. Hierbij is het niet zeker of de graslandvegetatie zich na de ingreep zal herstellen tot de huidige toestand.

4. Er wordt gesteld dat het volume water dat geborgen kan worden in het overstromingsgebied slechts beperkt zal verminderen. Dit met een maximum van 14,82 ha (maximaal alternatief) en een minimum van 0,11 ha (minimaal alternatief). Hierbij dient opgemerkt te worden dat het **verlies aan overstromingsruimte steeds moet gecompenseerd worden**, ongeacht de hoeveelheid overstromingsruimte die verloren gaat. Dit conform de doelstellingen van het decreet integraal waterbeleid en de toepassing van de watertoets (art. 8). Zoniet dient het project geweigerd te worden. Er moet dus een effectieve compensatie in natura gekoppeld worden aan voorliggend project voor het verlies van minimum 0,11 ha en maximum 14,82 ha overstromingsruimte. Een concreet herstelproject (ter compensatie van verliezen van natuuroppervlakte of overstromingsoppervlakte) zou mee kunnen opgenomen worden in dit dossier en kan gesitueerd worden in het Leiebekken tussen Gent en Deinze (waarbij men oog heeft voor de Leievallei op grotere schaal) of het projectgebied kan zelf voorwerp gemaakt worden van een herstelproject.

5. Verder wensen wij nog een aantal elementen aan te halen die het belang schetsen van **overstromingsgebieden en ruimte voor water**. M.b.t. het decreet integraal waterbeleid lijkt het nuttig de relevante doelstellingen en beginselen (artikelen 5 en 6) te vermelden, meer bepaald deze die specifiek handelen over het behoud en herstel van overstromingsgebieden en over meer ruimte voor water.

Binnen het integraal waterbeheer wenst men tevens rekening te houden met de verschillende functies die een waterloop kan hebben. Er moet terug ruimte voor de rivier komen waar natuurlijke processen een rol kunnen spelen, rekening houdend met de snel veranderende samenleving die steeds nieuwe en hogere eisen stelt. Om schadelijke overstromingen te beperken moet ruimte aan de rivier gelaten worden om zoals vroeger te kunnen overstromen in minder kwetsbare valleigebieden. In het verleden dwongen we rivieren in een keurslijf van hoge dijken, waardoor de natuurlijke overstromingsgebieden langs de Leie afgesneden werden van de rivier. Nu groeit het inzicht dat we ook kunnen zorgen voor meer veiligheid én voor meer natuur. Het is dan ook belangrijk dat de overstromingsruimte behouden blijft of indien mogelijk zelf wordt uitgebreid.

6. Zoals reeds vermeld in het ontwerp-MER willen wij nog eens het belang beklemtonen van **het op elkaar afstemmen van verschillende plannen**. In dit geval is het gewenst om de werken ten behoeve van dit project af te stemmen op de werken die dienen uitgevoerd te worden in het kader van het afvalwaterzuiveringsbeleid (aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel en het optimaliseren van het KWZI). Zo wordt er vermeden dat er meerdere keren tijdelijke verstoring optreedt, terwijl de werken gezamenlijk kunnen worden uitgevoerd.
7. Het doelstellingenalternatief wordt summier en niet als een volwaardig alternatief behandeld. Zo wordt ondermeer bij de discipline fauna en flora de positieve effecten niet vermeld van een overstromingsgebied zonder bebouwing en vertuining: een grotere eenheid natuur zonder versnippering. De effecten naar bodem (herstel alluviale structuur mogelijk) en flora en fauna zijn hier het meest positief in vergelijking met de andere alternatieven.
8. Op p.54 wordt melding gemaakt van de slechte werking van het KWZI ter hoogte van de Meersbeek, omwille van het sterk verdunde water dat in het KWZI komt (er is nog geen gescheiden rioleringsstelsel aanwezig in de wijk Baarle-Frankrijk). Aquafin zou de werking van het KWZI optimaliseren na aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel. Het KWZI zal echter bij overstromingen nog steeds onder water komen te staan met alle gevolgen voor het omliggende VEN-gebied. Kan na de aanleg van een gescheiden stelsel het afvalwater niet via een kleine persleiding naar de gemeentelijke riolering worden gepompt?

Specifieke opmerkingen

p. 15, 3.3.2 Globale uitvoeringsalternatieven - Verhogen/aanleg van de oeverwallen van de Leie:

Er dient op gewezen te worden dat men geen oeverwal kan aanleggen, gezien dit een geomorfologische structuur is gevormd door de dynamiek van de waterloop. Wellicht wordt bedoeld "aanleg dijkinfrastructuur bovenop de oeverwallen van de Leie".

p.16, 3.3.3 Locatiealternatieven – Beschermen van bekkens stroomopwaarts
Toevoegen in bovenstaande titel: /stroomafwaarts.

p.37, 5.4.1 Milieubeleid – Milieubeleidsplan 2003-2007 (MINA 3)

Bij de bespreking van het milieubeleidsplan stelt men dat met het project men de mogelijkheid biedt om het watersysteem natuurlijk te laten werken. Dit is fout aangezien met het project natuurlijke overstromingen geweerd worden in bepaalde zones. In het milieubeleidsplan 2003-2007 staat volgende relevante bepaling: "Het herstel van de natuurlijke bergingsmogelijkheden van valleigebieden zal echter noodzakelijk zijn om oplossingen te bieden aan het toenemende aantal overstromingen op ongewenste plaatsen."

p. 53, 9.2 Ontwikkelingsscenario's

Er worden een drietal natuurontwikkelingsscenario's besproken. Waarom worden de scenario's zoals vermeld in de Ecologische gebiedsvisie van de Toeristische Leie² niet meegenomen?

p.89, 13.5 Effectbeschrijving fauna/vegetatie

fauna: Het is nuttig om voor alle soortengroepen de rode lijstsoorten aanwezig in het projectgebied te vermelden samen met de rode lijstcategorie.

Vegetatie: Men schrijft (p.89) dat de invloed van rechtstreekse vegetatiewijziging groter is dan de opp. Van de dijk in de waardevolle vegetatie (0,34 ha) omdat de beïnvloeding zich over een groot gebied verspreid voordoet. Wat wordt hiermee bedoeld?

Er wordt niet vermeld hoeveel dijk er in VEN komt te liggen (dit staat ook niet onder discipline bodem). Dit is relevant aangezien er volgens het natuurdecreet geen reliëfwijzigingen in VEN toegelaten zijn (art. 25 §3,2^o,3).

Fauna en flora: Het is nuttig om vindplaatsen van flora en fauna op kaart te situeren (indien deze gegevens voorhanden zijn).

p.96-97, 14.3.1 Historische ontwikkeling (Discipline Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie)

De referentie 'Tavernier' ontbreekt in de lijst.

p.126, 18.3 Natuurtoets

Er ontbreekt een duidelijk overzicht van vermijdbare en onvermijdelijke schade voor de verschillende scenario's. Deze worden niet evenwaardig uitgewerkt voor de verschillende scenario's. Zo wordt bij de bespreking van vermijdbare en herstelbare schade alleen iets over het minimaal scenario geschreven en niets over de andere alternatieven.

p. 126, 18.2 Watertoets

Er worden onvoldoende elementen aangereikt om een watertoets goed te kunnen uitvoeren. De watertoets vereist een toetsing aan de doelstellingen en beginselen van het decreet integraal waterbeleid. Er zou ook een voorstel tot compensatie van verlies aan overstromingsruimte kunnen opgemaakt worden.

Referenties:

[1] De Beck, L., 2001. Ruimtelijke, ecologische en juridische onderbouwing voor de aanduiding van gebieden als "grote eenheid natuur" (als onderdeel van een Vlaams Ecologisch Netwerk) in de provincie Oost-Vlaanderen.

[2] Verboven, A., Verelst, I., Decler, K. (2003). Verkennende ecologische gebiedsvisie voor de vallei van de Toeristische Leie. Rapport van het Instituut voor Natuurbehoud. Brussel.

Wij zijn steeds bereid tot meer toelichting over dit advies. In de hoop dat bovenstaande bemerkingen u helpen aangaande de te nemen beslissingen inzake dit dossier, groet ik u met de meeste Hoogachting,

Jos Van Slycken
Wvd. Administrateur-generaal
Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
Kliniekstraat 25
1070 Brussel
tel 02/5581811
fax 02/5581803
www.inbo.be